

การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ของนักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

A Study of Desired Characteristics of Northeastern Students Based
on Sufficiency Economy Philosophy

คณะผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรชัย เนตรนอมศักดิ์

รองศาสตราจารย์ลัดดา ศิลาน้อย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อังคณา ตุงคะสมิต

อาจารย์ ดร.ปฐมาภรณ์ พิมพ์ทอง

หัวหน้าโครงการวิจัย

ผู้ร่วมวิจัย

ผู้ร่วมวิจัย

ผู้ร่วมวิจัย

โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัย ประเภทอุดหนุนทั่วไป

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ประจำปีงบประมาณ 2554

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นโครงการวิจัยย่อย ในแผนงานวิจัย เรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐาน คุณลักษณะที่พึงประสงค์และพฤติกรรมบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน และปัจจัยเชิงโครงสร้างของพฤติกรรมบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน

โครงการวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณการวิจัยจากทุนอุดหนุนโครงการวิจัยประเภทอุดหนุนทั่วไป ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2554 จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น คณะผู้วิจัยต้องขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ อีกทั้งต้องขอขอบคุณกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทุกท่านจากสถานศึกษาทุกแห่งที่ได้เสียสละเวลาในการร่วมให้ข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ รวมถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาทุกแห่งที่ร่วมประสานงานการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ จนทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยหวังว่าจะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางแก่สถานศึกษาและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาและออกแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเกิดผลดีต่อผู้เรียนในระยะยาวต่อไป

คณะผู้วิจัย

ชื่อเรื่อง: การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คณะผู้วิจัย: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรชัย เนตรอนอมศักดิ์ หัวหน้าโครงการวิจัย
รองศาสตราจารย์ลัดดา ศิลาโนย ผู้ร่วมวิจัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อังคณา ตุงคะสมิต ผู้ร่วมวิจัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฐมาภรณ์ พิมพ์ทอง ผู้ร่วมวิจัย

ปีที่เผยแพร่ 2554

บทคัดย่อ

การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพพื้นฐาน คุณลักษณะที่พึงประสงค์และพฤติกรรมบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน และปัจจัยเชิงโครงสร้างของพฤติกรรมบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธีวิจัย (Mixed Methods) โดยวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้เทคนิควิธีวิจัย Indepth Interview และ Focus Group ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) โดยทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และตัวแทนชุมชน ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวนทั้งหมด 12 โรงเรียน ใน 4 จังหวัดคือ อำนาจเจริญ เลย ขอนแก่น และอุดรธานี

ผลการวิจัย พบว่า สภาพพื้นฐานด้านการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก มีสภาพพื้นฐานแตกต่างกัน องค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน มี 4 องค์ประกอบคือ 1) คุณลักษณะด้านเศรษฐกิจ 2) คุณลักษณะด้านสังคม 3) คุณลักษณะด้านวัฒนธรรม 4) คุณลักษณะด้านสิ่งแวดล้อม โดยในแต่ละองค์ประกอบมีพฤติกรรมบ่งชี้คือ องค์ประกอบด้านเศรษฐกิจ มี 1 พฤติกรรมบ่งชี้ได้แก่ การประหยัดและรู้จักประมาณตน องค์ประกอบด้านสังคม มี 5 พฤติกรรมบ่งชี้ได้แก่ ความสามัคคีและมีจิตสำนึกสาธารณะ การยึดมั่นในคุณธรรม การพึ่งพาตนเอง ความเป็นผู้รอบรู้และใช้สติปัญญา ความมีเหตุผล องค์ประกอบด้านวัฒนธรรม มี 1 พฤติกรรมบ่งชี้ได้แก่ การเห็นคุณค่าและภูมิใจในความเป็นไทย องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม มี 1 พฤติกรรมบ่งชี้ได้แก่ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

Title : A Study of Desired Characteristics of Northeastern Students Based on Sufficiency Economy Philosophy

Researchers: Asst. Prof. Dr. Teerachai Nethanomsak	Head Project
Assoc. Prof. Ladda Silanoi	Staff
Asst. Prof. Dr. Angkana Tungkasamit	Staff
Asst. Prof. Dr. Pattamaporn Pimthong	Staff

Published Year: 2011

Abstract

This research aimed at studying (1) the general condition and behavioral indicators of students' desired characteristics based on Sufficiency Economy Philosophy, and (2) the structural factors of these behavioral indicators. Mixed methods of qualitative research and quantitative research were used for conducting this research. In-depth interview and focus group technique were implemented for qualitative data while quantitative one involved the technique of confirmatory factor analysis. Sampling group for collecting data consisted of administrators, teachers, students, parents and community representatives from 12 schools (large, medium and small sized-schools) in 4 provinces including Amnatcharoen, Loei, Khon Kaen and Udon thani.

The findings revealed that general condition of students' desired characteristics based on Sufficiency Economy Philosophy among large, medium and small-sized schools were different. These desired characteristics consisted of 4 aspects including economy, society, culture, and environment. The behavioral indicators of each aspect included; 1) economy: be economical and modest, 2) society: unity and public mind, integrity, independence, be omniscient and intelligent, and rationality, 3) culture: appreciate and be proud of the Thainess, and 4) environment: conservation of environment and natural resources.

สารบัญ

	หน้า
สารบัญ	ค
สารบัญตาราง	
สารบัญภาพ	
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
2. วัตถุประสงค์การวิจัย	4
3. ขอบเขตของโครงการวิจัย	4
4. นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	4
5. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทย	7
2. ลักษณะกระบวนการเรียนรู้ที่พึงประสงค์	10
3. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	14
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	47
5. กรอบแนวคิดในการวิจัย	52
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	53
1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัย	53
2. สถานที่และสนามการวิจัย	54
3. วิธีการดำเนินการ	54
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	55
5. วิธีวิเคราะห์ข้อมูล	57
บทที่ 4 ผลการวิจัย	58
1. สภาพพื้นฐานด้านการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามความแตกต่างของขนาด โรงเรียน	58

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและ พฤติกรรมบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในโรงเรียนที่ประสบ ผลสำเร็จ	67
3. ปัจจัยเชิงโครงสร้างของพฤติกรรมบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน	71
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	75
1. สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล	76
2. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย	80
บรรณานุกรม	81
ภาคผนวก	85
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	86
ภาคผนวก ข ประวัติผู้วิจัย	94

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่	2.1 การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการ	39
ตารางที่	2.2 การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา	41
ตารางที่	4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูล	59
ตารางที่	4.2 การเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยสภาพพื้นฐานด้านการพัฒนา คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ใน ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา	61
ตารางที่	4.3 การเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยสภาพพื้นฐานด้านการพัฒนา คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ใน ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน	63
ตารางที่	4.4 การเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยสภาพพื้นฐานด้านการพัฒนา คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ใน ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา	65
ตารางที่	4.5 การเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยสภาพพื้นฐานด้านการพัฒนา คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ใน ทุกด้าน (การบริหารจัดการสถานศึกษา หลักสูตรและการจัดการเรียน การสอน การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา)	66

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 ลักษณะของผู้เรียนและกระบวนการเรียนรู้ที่พึงประสงค์	13
ภาพที่ 2.2 สรุปปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	18
ภาพที่ 2.3 ผังความสัมพันธ์แห่งปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	31
ภาพที่ 2.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย	52
ภาพที่ 4.1 องค์ประกอบด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและพฤติกรรมบ่งชี้ของแต่ละองค์ประกอบ	69
ภาพที่ 4.2 โครงสร้างของพฤติกรรมบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนที่วิเคราะห์ได้จากข้อมูลภาคสนาม	73
ภาพที่ 4.3 โครงสร้างของพฤติกรรมบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนที่วิเคราะห์ได้จากการยืนยันด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์	74